

ORTA DOĞU'DA RUS SİLAH DİPLOMASİSİ

YURY BARMİN

الشرف
مندی

ORTA DOĞU'DA RUS SİLAH DİPLOMASİSİ

Yury Barmin

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk müellif(ler)ine aittir.

Telif hakkı © 2018, Al Sharq Forum

Her hakkı saklıdır.

Tasarım: Jawad Abazeed

Türkiye'de basılmıştır.

Bu yayının tüm hakları Al Sharq Forum'a aittir. Al Sharq Forum'un izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt, bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Adres: Yenibosna Merkez Mahallesi, 29 Ekim Caddesi.

İstanbul Vizyon Park A1 Blok, Kat:6 No.:52 34197

Bahçelievler / İstanbul / Türkiye.

Telefon: +902126031815

Faks: +902126031665

E-posta: info@sharqforum.org

İçindekiler

Özet	4
Sovyetlerin Silah İhracatı ve Orta Doğu'da Sahip Olduğu Rol Arasındaki Bağlantılar	5
Rusya'nın Bölgedeki Silah Pazarına Dönüşü	9
Sovyet Askeri Mirası ve Rusya'nın Politik Etkisi	12
Sonuç	14
Referanslar	15
YAZAR HAKKINDA	17
AL SHARQ FORUM HAKKINDA	17

Özet: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), 1950'lerde Orta Doğu'da etkili olan iki esas güçten biri olmakla beraber bölgedeki Amerikan nüfuzunun karşısında dengeleyici bir aktördü. SSCB'nin bölgedeki varlığının temelinde, Arap rejimlerine yapılacak silah yardımlarının zaman içerisinde kalıcı bir siyasi ortaklığa dönüşmesi ve müttefik aktörlerin ileride bir gün vekâlet savaşları için hazırlanabileceği fikri vardı. Rusya'nın Arap Baharı'ndan sonra Orta Doğu sahnesine dönüşü ise artık Soğuk Savaş'ın ideolojik esasları doğrultusunda değil, geçmişte SSCB'nin Arap rejimleriyle kurduğu ilişki ağları üzerinden gerçekleşmektedir. Selefinin bakiyesinden faydalanarak SSCB'nin izlerini takip eden Rusya, geçmişte kurulan ittifakları canlandırmak için geniş çaplı savunma sanayisini kullanmakla birlikte, Soğuk Savaş döneminde erişemediği yeni kârlı pazar alanlarına girme hevesini de taşımaktadır.

Sovyetlerin Silah İhracatı ve Orta Doğu'da Sahip Olduğu Rol Arasındaki Bağlantılar

Rusya'nın Orta Doğu'da öncü bir güç olarak ortaya çıkması hem müttefikleri hem de hasımları için başlangıçta şaşkınlık yaratmış olabilir ancak bu durum beklenmedik bir gelişme değildi. Rusya'nın Orta Doğu'da siyasal anlamda aniden öne çıkışı bir anlamda geçmişten izler taşıyan ancak SSCB sonrası dönemde etkisini yitiren ilişkileri sayesinde gerçekleşti. Sovyetler Birliği'nin dağılması, Rus dış politikasının tümüyle yeniden değerlendirilmesi ve Batılı devletler (kapitalist devletler) ile yeniden yakınlaşma sonucunu doğurdu. Bunun da anlamı, birincil hedefi Orta Doğu'da Batı'ya karşı cephe oluşturmak olan bölgedeki maliyetli ittifaklara artık ihtiyaç kalmadığı şeklindedir.

Soğuk Savaş döneminde bu ittifaklar; diplomatik destek, krediler ile nakit para akışı ve en önemlisi de bölgedeki rejimler için kalkan olma amacı taşıyan ve bölge rejimlerinin birtakım askeri arzularını gerçekleştirmesini sağlayacak devasa miktarda silah transferleri ile beslendi. Sovyetler Birliği parçalanana kadar Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesi (MENA), Sovyetlerin silah pazarının yüzde 61'ine tekabül ediyordu ki Suriye, Irak, Libya, Yemen ve Cezayir'deki rejimler için bu silahlar hayati öneme sahipti. Politikadaki önceliklerde yaşanan değişim, silah ihracatında da keskin bir düşüşü beraberinde getirdi. İhracat, 1989 yılında 22 milyar dolar iken 1992 yılında sadece 2 milyar dolardı¹.

Sovyetlerin silah ihracatı gizli bir meseleydi. Cemal Abdünnasır'a yakın bir isim olan Muhammed Heykel; Sovyetler Birliği'nin, Mısır'a dönük silah ihracatına dair gizli ilişkinin herhangi bir ihlâli tolere etmeyeceğini söylemişti². Sovyetler

Birliği'nin Orta Doğu'da kurduğu askeri ölçekli iş birliği ağı ve silah transferi konusundaki gizliliğin ardında yatan sebep; izlediği Batı karşıtı politikaların, bölgedeki aktörlerin mücadelelerine ilişkin olduğunu göstermek suretiyle gerçekte Arap rejimlerine verdiği desteğin neye karşılık geldiğini manipüle ederek gizlemesiydi. Buna karşın Batı'nın, SSCB'nin Arap rejimlerine dönük askeri yardımlarına dair Soğuk Savaş değerlendirmeleri hiçbir zaman tam isabetli olamadı³.

Rusya'nın Orta Doğu'da öncü bir güç olarak ortaya çıkması hem müttefikleri hem de hasımları için başlangıçta şaşkınlık yaratmış olabilir ancak bu durum beklenmedik bir gelişme değildi. Rusya'nın Orta Doğu'da siyasal anlamda aniden öne çıkışı bir anlamda geçmişten izler taşıyan ancak SSCB sonrası dönemde etkisini yitiren ilişkileri sayesinde gerçekleşti

Sovyet savunma endüstrisine dair gizem, Rus silahlarının maliyeti hakkında Batı'nın sahip olduğu bilgi kapasitesini de etkiledi. Araştırmaların gösterdiği üzere⁴, Sovyet silahlarının bedeli, birçok kez ABD ve Avrupa menşeli silahlar ile kıyaslanabilir ölçüdeydi. Bu da Orta Doğu'nun Sovyet silahlarını tercih etmesinin sebebinin düşük maliyetler olduğuna dair Soğuk Savaş döneminde yayılan mit ile tezat bir durumdu.

O hâlde, ABD ile neredeyse diğer hiçbir sektörde yarışmayan Sovyetler Birliği nasıl oldu da Orta Doğu'daki silah piyasasında büyük bir pay kaptı? Sovyetler Birliği'nin kendisi de ekonomik güç olma yolunda ABD ile yarışamayacağını ve bu sebeple bölgedeki müttefiklerine aynı ölçüde yardım yapamayacağını kabullenmişti. Öte yandan, ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB için

son derece stratejik öneme sahip bir bölge olan Orta Doğu'da yaptığı büyük atılımlarla birlikte Moskova da tıpkı daha önce Avrupa'da olduğu gibi, bu bölgede ABD ile eşdeğer bir nüfuz elde etmenin yollarını aradı.

Orta Doğu'da askeri bir rekabete dayanarak ABD ile eşdeğer etkiye sahip olmak Sovyetler Birliği'ne oldukça mantıklı geldi. Çünkü bu durum, Moskova 1950'lerde dikkatli bir şekilde Arap rejimlerine yaklaşmaya başlarken zaten tam bir sallantı içerisinde olan Avrupa'daki silahlanma yarışını da besliyordu. Sovyetler Birliği'nin bölgesel güçlerle silah satışı üzerinden bir ortaklık kurmayı tercih etmesinin nedeni, bölgedeki otoriter yönetimler ile siyasi ve askeri elitlerin iç içe geçeceğine dair öngörüsüydü. Stalin döneminin stratejisi olan Avrasya'daki ABD nüfuzunu dengelemek için öncelikli olarak Doğu Asya'daki komünist rejimlerle yakınlaşma politikasının aksine, Kruşçev döneminin dikkat çeken özelliği Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki tarafsız devletlere, "emperyalist savaş ağlarına" karşı potansiyel bir ittifakın omurgası olarak ulaşma strateji oldu⁵.

Sovyet askeri donanımından istifade eden devlet sayısı, 1950'lerde 12 iken 1991'de 50'ye çıktı⁶. İlk büyük anlaşma 1955 yılında Mısır ile yapıldı (Kahire'nin ilk Arap-İsrail savaşında yaşadığı utancın bu anlaşmanın gerçekleşmesindeki payı büyüktür) ve bu anlaşmanın ardından hızlı bir şekilde diğer anlaşmalar geldi: Suriye (1955), Afganistan (1956), Yemen (1957) ve Irak (1958). 80'lerin sonlarında Sovyetler Birliği, Üçüncü Dünya'daki en büyük 7 silah ithalatçısından 5'i (Hindistan, Irak, Libya, Suriye ve Vietnam) için en büyük silah tedarikçisi konumuna geldi. Aynı zamanda, tüm

Sovyet silah ihracatının yüzde 70'i Arap Orta Doğusu'ndaki kalkınmakta olan ülkelere karşılık geliyordu. Sovyetler Birliği'nin Orta Doğu silah piyasasındaki hâkimiyeti; tank, kendiliğinden hareket edebilen motorlu top (SPG), karadan havaya atılabilen füze sistemleri ve savaş jetleri gibi bölgede en çok rağbet gören silahların en önemli tedarikçisi olması ile açıklanıyordu⁷. 1963'te Cezayir ve Fas, 1980-88 arasında Irak ve İran, 1994'te Kuzey ve Güney Yemen arasında olduğu gibi bazı dönemlerde Sovyet silahları çatışmaların her iki tarafınca da kullanılıyordu ki bu durum da Moskova'nın bölgedeki silah piyasasına ne denli hâkim olduğunun bir göstergesidir.

Orta Doğu'da askeri bir rekabete dayanarak ABD ile eşdeğer etkiye sahip olmak Sovyetler Birliği'ne oldukça mantıklı geldi. Çünkü bu durum, Moskova 1950'lerde dikkatli bir şekilde Arap rejimlerine yaklaşmaya başlarken zaten tam bir sallantı içerisinde olan Avrupa'daki silahlanma yarışını da besliyordu

Sovyet silahları, rakipleri olan Fransa, İngiltere ve ABD'nin sağladığı silahlara kıyasla hem kalite hem de satın alım sonrası hizmet bakımından daha aşağı seviyedeydi. Sovyetler Birliği, ekipmanlarına dair hizmet verme alanında dahi sıkı bir rekabet ile karşı karşıyaydı. Sovyetler için, müşterisi olan devletlerde kendi hizmet tesislerini kurmak çoğu zaman bir kırmızı çizgiydi, çünkü teknolojilerinin çalınmasından endişe ediyorlardı. Müşteri durumundaki devletlerin çoğu, daha yeni silahlar almak yahut mevcut silahları geliştirmek için ellerindeki silahları Sovyetler Birliği'ne geri göndermek zorundaydı ki bu da Moskova'nın oyunu uzatmasının ve müşterilerini kendi hizmetlerine bağımlı kılmasının yolunu açıyordu. Öte yandan İngiltere ve İsrail ise, birkaç Avrupalı devlet Sovyet savaş jetleri için daha iyi elektronik sistemler önerirken,

Sovyet tanklarını yerinde geliştirmek istiyordu.

Sovyetler Birliği diğer silah ihracatçılarıyla rekabet etme hususunda birkaç avantaja sahipti. Birincisi, rakiplerine kıyasla daha hızlı üretim yapma ve ulaştırma ve dolayısıyla fiyattan kırpma imkânına sahipti. Yanı sıra Sovyetler Birliği, büyük bir silah stokundan istifade ediyordu ve silahlı çatışmaya giren bir müşteri devletin ihtiyaçlarını daha hızlı bir şekilde karşılayabiliyordu. İkincisi, Sovyet teçhizatının kullanımını öğrenmek daha kolaydı ki bu da orduları yüksek teknolojili silahları kullanma kapasitesine sahip olmayan devletleri potansiyel müşteriler hâline getirme konusunda en önemli faktörlerden biriydi. Üçüncüsü, Sovyet teçhizatı zorlu koşullarda Batılı rakiplerinin teçhizatlarından daha iyi performans gösteriyordu. Orta Doğu'daki iklim koşulları göz önüne alındığında bu durum Sovyet silahlarını daha cazip hale getiriyordu. Bir başka ifadeyle Sovyetler Birliği, askeri teçhizatının kalitesi konusunda gerideydi ancak stoklarının fazlalığı sebebiyle satabileceği silah miktarı hem çok fazla olduğu için hem de silahların ulaştırılmasını kısa sürede gerçekleştirdiği için öndeydi.

Daha da önemlisi ise Sovyetler'in otoriter rejimlere tanıdığı tolerans ve rahat ödeme koşulları yaratması, onu Orta Doğu'da kurtarıcı bir silah tedarikçisi konumuna getirdi. Sovyetler, Orta Doğu'da ABD ile arasındaki nüfuz dengesini korumak için, Robbin Laird'in "Henry Kissinger'in 'bölgesel nüfuz noktaları' politikasının bir versiyonu" olarak ifadelendirdiği politikayı geliştirdiler⁸. Bu politika; ekonomik güçleri, sosyal yapıları ve Sovyet ideolojisine yönelik tutumları fark etmeksizin bölgesel liderlik için hevesli olan ülkeler arasından kendisine sadık yönetimlerden bir ağ kurup bunu

muhafaza etmeyi öngörüyordu. Moskova, Batı kanadında "kötü" addedilen ve potansiyel bir askerî harekâta karşı kendilerini korumaları gerektiğini hisseden rejimlere karşı toleranslıydı. Mısır bu rejimlere bir örnekti: Ordusunu Amerikan silahlarıyla donatmak isteyen Cemal Abdünnasır, Amerikan silahlarının sadece savunma amaçlı kullanılacağına dair şartları kabul etmemişti⁹. Mısır Cumhurbaşkanı'nın İsrail ile mücadelesi bu durumu kırmızı bir çizgi haline getirmişti. ABD'nin Nasır'ın güvenini kazanmadaki başarısızlığı onu uçlara ve Sovyetler Birliği'nin tabiri caizse kucağına itti. Moskova da Soğuk Savaş boyunca otoriter rejimlerle iş birliği içerisinde olup onları silahlandırmasına rağmen silahlarının nasıl kullanıldığını kontrol altında tutuyordu. Tıpkı ABD gibi Sovyetler Birliği de askeri teçhizatının savunma amaçlı kullanılmasında ısrarcıydı ancak Arap rejimlerinin gönülleri kazanmak için bu ısrarını esnetmek zorundaydı. Örneğin, Suriye Ordusu 1976 yılında Lübnan'a girdiğinde Moskova, bu müdahaleyi desteklemediğinin bir sinyali olarak, Şam'a silah teminini askıya aldı ve gönderdiği askeri danışman sayısını azalttı.

Arap rejimleri, silah satın almak için hiçbir adrese gidemediğinde Sovyetler Birliği, onları reddedemeyecekleri tekliflerle cezbetmek için adeta hazır kıta bekliyordu. Fakat Mısır, Irak ve Suriye'deki düşük ekonomik standartlara karşılık askeri teçhizatın yüksek maliyetli olması, söz konusu ülkelerin müşteri olma olasılığını düşürüyordu. Ancak Sovyetler Birliği, Orta Doğu söz konusu olduğunda jeopolitik hedeflerini kâr hedefine karşı öncelidi. Nitekim peşin bir ödeme almaksızın müttefiklerine silah satmak için gerekli mekanizmaları kurmasının sebebi de buydu. Müşteri devletlere krediler (zamanla yükü azaltılan) ve

Arap rejimleri, silah satın almak için hiçbir adrese gidemediğinde Sovyetler Birliği, onları reddedemeyecekleri tekliflerle cezbetmek için adeta hazır kıta bekliyordu. Fakat Mısır, Irak ve Suriye'deki düşük ekonomik standartlara karşılık askeri teçhizatın yüksek maliyetli olması, söz konusu ülkelerin müşteri olma olasılığını düşürüyordu

yüksek indirimler önerilirken, nadiren de olsa takas yoluna da başvuruluyordu.

Bir araştırmaya göre, Sovyetler Birliği'nin 1955 ve 1973 yılları arasında Mısır'a dönük askeri yardımları 7,8 milyar dolara ulaşmıştı (hatta Mısır Savaş Bakanlığı, bunun 10 milyar dolardan fazla olduğunu tahmin etmektedir). Bunların başında, Mısır'ın 6 Gün Savaşları'nın hemen akabinde Sovyet Silahlarını yarı fiyatına alışı geliyordu. Öyle ki neredeyse yirmi yıllık bir süre boyunca Kahire, Sovyetler'den aldığı askeri teçhizatın maliyetinin sadece yüzde 15'ini ödemekle yükümlüydü¹⁰. Sovyetler Birliği, Irak ile olan ilişkilerinde de benzer bir mantığı uyguladı ve Irak'a verdiği silahları üçte iki fiyatına sattı. Moskova'nın favori müşterilerinden biri olan Saddam Hüseyin döneminde Irak'ın Sovyet silahları için biriktirdiği borç 12,9 milyar doları bulmuştu ki Rusya bunu 2008 yılında ibra edene kadar bu borç ödenmedi¹¹. Normal şartlarda Sovyetler Birliği, biriken borçları yeniden vadelendirir ve Arap rejimlerini göstermiş olduğu cömertliğe bağımlı kılarak sadakat göstermeye motive edecek şekilde ödemeleri ertelerdi. Ancak Mısır konusunda böyle olmadı ve Sovyetler, Enver Sedat yönetimi için 7 milyar dolarlık silah satış borcunu erteledi. Bu durum ilişkileri kötüleştirirken Sovyetler Birliği ve Mısır arasında bir kırılma noktası teşkil etti¹².

Müşteri devletler sadece Sovyet silahlarını ithal etmekle de kalmadılar, ayrıca sıklıkla Sovyetlerin savaş tekniklerini ve

askeri doktrinlerini de benimsediler. Bu devletlerin orduları genel itibariyle daha sofistike olan Sovyet teçhizatını gerektiği zaman yönetebilecek, kullanabilecek ve bakımını yapabilecek yeterli insan kaynağına sahip değildi. Bu sebeple, Sovyet silah ihracatı stratejisinin önemli bir boyutu da müşteri devletlerdeki askeri personele eğitim verecek profesyonelleri temin etmektir. Silah temini anlaşmaları, Moskova ve müşterileri arasında kayda değer bir şekilde başka alanlarda da iş birliğine vardı. Sovyet danışmanlar Mısır, Suriye, Irak, Libya ve Kuzey ile Güney Yemen'e bu devletlerin hükümetlerine politik, ekonomik meselelerde ve imar meselelerinde danışmanlık vermek üzere akın ettiler. Libya'da görüldüğü gibi bazı durumlarda ise Sovyet danışmanlar ortaklarının yanında askeri harekatlarda da yer aldılar¹³. Sovyet silahlarının ithal edilmesinin bir sonucu olarak Moskova ve Arap devletleri arasında ödemelerin, transferlerin ve diğer lojistik meselelerin idare edilmesi amacıyla daha derin siyasi ve ekonomik bağlar oluştu. Wynfred Joshua ve Stephen P. Gilbert'in kaleme aldıkları "Arms for the Third World: Soviet Military Aid Diplomacy" adlı kitapta tespit ettikleri üzere, Sovyet askeri yardım programlarının müşterisi ülkeler arttıkça, bu ülkelerin Sovyetler Birliği'nin küresel politikada daha sıkı siyasi müttefikleri olma eğilimi de artıyordu¹⁴.

Sovyet silahlarına olan bağımlılık, Arap devletlerinin yeni bir silah tedarikçisine hızlı bir şekilde kaymasını engelledi ve o dönem Sovyetlerin müşterisi olan devletlerinin çoğunun zayıf ekonomik durumları göz önüne alındığında, böyle bir kaymanın yaşanması zaten pek de olası değildi. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Rus savunma endüstrisinin tümünden kaosa sürüklenmesinin ardından eski müşteriler; Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan yeni

Sovyet silahlarına olan bağımlılık, Arap devletlerinin yeni bir silah tedarikçisine hızlı bir şekilde kaymasını engelledi ve o dönem Sovyetlerin müşterisi olan devletlerinin çoğunun zayıf ekonomik durumları göz önüne alındığında, böyle bir kaymanın yaşanması zaten pek de olası değildi

devletlere Sovyetlerden kalma teçhizatı satın almak ve ordularını eğitmeleri için gitmişlerdi¹⁵. Bu durum, aynı zamanda Rusya'nın iflasın eşiğinde olan savunma endüstrisinin ayakta kalmasına ve bölgedeki devletlerle geçmişte kurduğu bağlantıları muhafaza etmesine de yardımcı oldu.

Rusya'nın Bölgedeki Silah Pazarına Dönüşü

Rusya'nın Orta Doğu sahnesine dönüşü bir hayli zahmetli ve bir o kadar da uzun soluklu bir süreçti. Bu dönüşü mümkün kılan, geçmişte olduğu gibi yine Rusya'nın bölgeyi silaha boğabilme kapasitesine sahip stokları oldu. Ancak Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana Rusya'nın Orta Doğu'ya silah ihracatındaki mantık ciddi bir şekilde değişti. Savunma endüstrisini Batı'ya karşı ideolojik bir mücadelede kullanma fikri, Sovyetler Birliği dağılır dalmaz buharlaştı ve bunun yerini sıcak para sıkıntısı çeken bütçeyi iyileştirmek için kâr elde etme fikri aldı. Nitekim 1990'lar boyunca Moskova'nın nerelere silah gönderebileceğine dair neredeyse hiçbir kısıtlayıcı kriteri yoktu; ABD'nin müttefiki ya da düşmanı olsun fark etmezdi çünkü bundan böyle tek önem arz eden husus müşterinin ödeme kapasitesiydi. Rusya, Sovyetler mirasının bağlamı içerisinde hareket etmeye başladı ancak silah ihracatına yönelik geleneksel Sovyet yaklaşımını terk etti. Şöyle ki, bundan böyle Rusya'nın bölgedeki devletlere, onları kendi kampına çekmek için sınırsız asker yardımı temin etme yaklaşımını sürdürmesi mümkün değildi. Moskova'nın daha pragmatik ve muhtemelen daha maceracı olması gerekiyordu. Nitekim bu durum,

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, geleneksel Sovyet müşterilerinin bundan böyle Rusya'nın silah ihracatının birincil adresleri olmadığı hususunda (bkz. Tablo 1) da net bir şekilde görülmektedir. 90'larda İran (1992-2000 yılları arasında 2,7 milyar dolarlık alım yaptı), Cezayir (1,2 milyar dolar), Türkiye (234 milyon dolar) ve Birleşik Arap Emirlikleri (1,4 milyar dolar); bir başka deyişle silahların ulaşmasının hemen akabinde ödemeyi yapabilecek devletler öne çıkıyordu¹⁶.

Tablo 1: Rusya'nın Orta Doğu'ya Silah İhracatı, 1992-2003 (milyon \$, 2003 fiyatları)

	Total	Cezayir	Mısır	İran	Kuveyt	Filistin*	Sudan	Suriye	Türkiye	BAE	Yemen
1992	408			248						160	
1993	936			725					20	191	
1994	588	194	7	96	8				6	271	6
1995	987	406		58	188	1			55	279	
1996	681	72		312	103	10			153	51	
1997	614		190	288						136	
1998	495			302				28		165	
1999	636	189	66	290				28		65	
2000	1,440	312		402				591		60	75
2001	1,202	544		450			188				20
2002	1,463	148		394			77	21		232	590
2003	1,481	614		423				21		389	42

*Filistin Yönetimi

Kaynak: SIPRI'den yazara sağlanan verilerden uyarlanmıştır. (Mayıs, 2004). Satırlar toplama yuvarlamalardan dolayı dahil edilmiyor.

Kaynak: The Jaffee Center for Strategic Studies¹⁷

Rusya'nın askeri stratejisi, 2000 yılında Vladimir Putin'in yönetime gelmesi ve ülkenin savunma sektöründe bir reform başlatması ile yenilendi. Birçok özel ve kamu savunma firması bugün Rosoboronexport adıyla bilinen ve silah ihracatından sorumlu devasa bir kamu teşekkülü olan firma etrafında toplanmış durumda. Böylece

ülkenin savunma endüstrisi bir kez daha dış politikanın hizmetine girmiş bulunuyor. Hükümet yeniden silah üretimi için siparişler vermeye ve Rosoboronexport'u bu silahları Orta Doğu'daki fuarlar da dahil olmak üzere yurtdışında pazarlamak için kullanmaya başladı. Bu yeni politikanın bir sonucu olarak, 2006 ve 2009 yılları arasında İran ve Cezayir başta olmak üzere Orta Doğu, Rus silahları için en büyük pazar hâline geldi¹⁸.

Tablo 2: Bölgelere göre Rusya'nın silah ihracatı, 2006–2009

Silah Sınıfı	Asya	Orta Doğu	Latin Amerika	Afrika
Tanklar ve otomatik silahlar	150	270	0	0
Top	40	0	0	0
Zırhlı araçlar	180	160	0	0
Büyük savaş gemileri	2	0	0	0
Denizaltılar	3	0	0	0
Süpersonik savaş uçakları	50	50	20	0
Helikopterler	60	10	60	30
Uçaksavar füzeler	1440	5430	500	0
Karadan karaya füzeler	0	10	0	0
Gemisavar füzeler	230	20	0	0

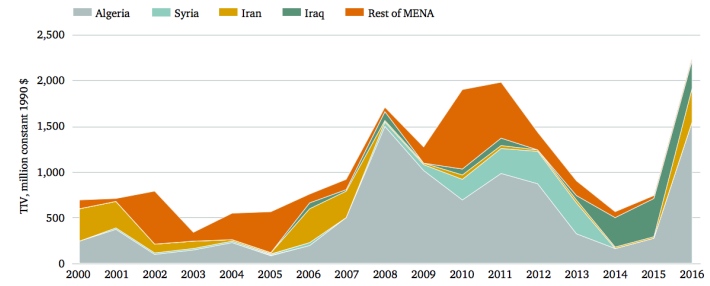
Kaynak: VPK news¹⁹

Rusya'nın, Orta Doğu ölçeğinde sahip olduğu rolü değiştirecek asıl gelişme, Arap Baharı'nın patlak vermesiydi. Moskova muhtemelen Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da yayılan devrimlerden ötürü kendisini tehdit altında hissetti, çünkü Rus yönetimi söz konusu devrimleri Sovyet ülkelerinde 2000'li yıllarda baş gösteren renkli devrimlerin benzeri olarak gördü. Bu sebeple Kremlin, bölgeye yönelik daha iddialı bir politikayı benimsemek ve bölgede gerçekleşen siyasi gelişmelerde daha büyük bir rol oynamak ihtiyacını yansıtabilecek şekilde yeni askeri ve dış politika doktrinleri²⁰ geliştirdi. Bu yeni doktrinlerle birlikte Orta Doğu bir bakıma Vladimir Putin'in ulusal güvenlik hesaplarının bir parçası hâline geldi ve

Moskova'nın bölgesel meselelere daha güçlü bir müdahalede bulunması icap etti. Beklenebileceği üzere, Soğuk Savaş döneminde başvurulmuş Rus askeri gücünü bölgesel güçlerle paylaşarak yeni ittifak ağları oluşturma taktiği yeniden gündeme geldi.

Grafik 1: MENA bölgesindeki en büyük Rus silah ithalatçısı ülkeler (2000-16)

Figure 9: Major Middle East and North Africa importers of Russian arms, 2000–16 (TIV, million constant 1990 \$)

Sources: SIPRI Arms Transfers Database, 2017; authors' calculations.

Kaynak: Chatham House²¹

Tıpkı 1950'lerdeki gibi, Mısır bir kez daha Moskova'nın bölgedeki silah pazarına ses getiren bir şekilde dönüşünü mümkün kılan devletlerin başında geliyordu. General Abdulfettah el-Sisi'nin 2014 yılında Mısır'da cumhurbaşkanlığı koltuğuna gelmesi tam da ABD'nin Mısır'a dönük askeri yardımları dondurduğu ve Rusya'nın Kahire'ye ulaşma çabalarını yoğunlaştırdığı bir döneme denk geldi. Moskova ve Kahire'nin Eylül 2014'te yaptığı 3,5 milyar dolarlık silah anlaşması, iki ülkenin Sovyet askeri personelinin Enver Sedat döneminde Mısır'dan çıkarılmasından bu yana bu

Moskova muhtemelen Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da yayılan devrimlerden ötürü kendisini tehdit altında hissetti, çünkü Rus yönetimi söz konusu devrimleri Sovyet ülkelerinde 2000'li yıllarda baş gösteren renkli devrimlerin benzeri olarak gördü

ölçekte imzalanan ilk anlaşmaydı. İki ülkenin de Washington ile kötüye giden ilişkileri bağlamında ortaya çıkan bu yeni ilişki, Sovyetler'in 1950'lerde Orta Doğu'daki güçlerle ittifaklar kurmaya çalıştığı döneme oldukça benziyordu. Son tahminlere göre, 2015 yılında Rus silah ihracatının yüzde 37'sine ya da \$5,5 milyar dolar silah ihracatına ulaşan bir miktar, Orta Doğu'daki müşterilere yapıldı²². Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) veri tabanlarına göre, bu miktar, Rusya'nın 90'larda bölgeye yaptığı tüm ihracattan on kat daha fazla.

Rusya kendisini bölgesel meselelere tekrar dahil etmek için, Soğuk Savaş dönemine benzer bir taktikle, yerel güçlere yaptığı büyük ölçekteki silah teminini ikiye katlamaya ve "bölgesel nüfuz noktaları" ile bağlantılarını geliştirmeye karar verdi. Rusya Başbakan Yardımcısı, 2013 yılında yaptığı bir açıklamada Rus silahlarının ülkenin diğer devletlerle ilişkilerini korumasına yardımcı olduğunu söyleyip hükümetin silah satışlarından sorumlu komisyonunu "ikinci Dışişleri Bakanlığı" olarak anarak silah satışı yoluyla siyasi ilişkiler geliştirme hedefini bir kez daha öne sürdü²³.

SIPRI'ye göre, Hafız Esad'ın 1971'de iktidara gelmesinden 1991' dek Suriye, Moskova'dan 30 milyar doların üzerinde askeri teçhizat satın aldı. Nitekim bu durum Suriye'yi Sovyetler Birliği'nin Orta Doğu'daki en büyük müşterisi konumuna getirdi

Rogozin'in sözleri, Moskova'nın askeri-tekniğin iş birliğini Orta Doğu'ya etkili bir giriş yolu olarak gördüğünü gösteriyordu. Böylece bölgede etkili bir nüfuz elde etme imkanına sahip olunacaktı. Rusya, Sovyetler Birliği'nin on yıllar boyunca geliştirdiği askeri bağlar üzerinden

ilerlemeye ve Orta Doğu'da Sovyet savunma endüstrisinin kazanımlarından faydalanmaya karar verdi.

Moskova tarihsel anlamda Suriye'nin en büyük silah tedarikçisiydi. Hem Soğuk Savaş döneminde hem de Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Moskova, Suriye'nin silah ithalatının yüzde 78'ini karşılamaktaydı²⁴. SIPRI'ye göre, Hafız Esad'ın 1971'de iktidara gelmesinden 1991' dek Suriye, Moskova'dan 30 milyar doların üzerinde askeri teçhizat satın aldı. Nitekim bu durum Suriye'yi Sovyetler Birliği'nin Orta Doğu'daki en büyük müşterisi konumuna getirdi. Beşar Esad'ın Cumhurbaşkanlığı koltuğunu babasından devralmasıyla birlikte ithalat oranları bir nebze düştü ancak Şam'ın Rus askeri hizmet ve eğitimlerine yüksek bağımlılığı devam etti ve ülkede iç savaşın patlak vermesiyle birlikte söz konusu bağımlılık daha da derinleşti.

Soğuk Savaş boyunca Rus silahlarına kapalı bir pazar olan Körfez ülkeleri için yapılan açılım ise Rusya'nın savunma endüstrisi için ciddi bir atılım oldu. İran ve BAE hâlihazırda Rusya'nın Körfez'deki en güçlü ortakları durumunda. Bu, Rusya'nın 90'ların başında ön ayak olduğu girişimlerin bir sonucu. Öte yandan Moskova, Körfez'in geleneksel silah tedarikçileri olan Amerikalılar ve Avrupalılarla mücadele etmeyi de hedeflemekteydi. Bahreyn yönetiminin Arap Baharı başkaca ülkelerde sürerken protestoculara karşı başvurduğu sert müdahale yöntemlerinin ardından İngiltere ve Fransa, Bahreyn'e askeri teçhizat sevkiyatını yasaklamıştı. Moskova tanksavar füzeleri ve saldırı tüfekleri temin ederek bunun yerini aldı ve Körfez İşbirliği Teşkilatı'ndaki (KİK) diğer potansiyel müşterilerine çok daha tolerans sahibi bir silah ihracatçısı olduğunu ve Avrupalı ihracatçılar geri çekildiğinde iş yapmaya hazır olduğunu gösterdi.

Rusya'nın silah ihracatı bağlamında İran ile olan karşılıklı ilişkisi Moskova'nın Körfez'e yaptığı açılım üzerinden incelenmeyi hak ediyor. Nasıl ki Moskova birçok meselede –bilhassa Suriye ve nükleer müzakereler meselesinde- İran ile aynı yazgıyı paylaşıyorsa, Tahran da hem iyi günde hem de kötü günde Rusya'nın yakın bir müttefiki olageldi

Benzer bir şekilde, BAE de Avrupalı ülkelerin verdiği tekliflere karşılık Rus BMP savaş araçlarını ve Pantsir S1 hava savunma sistemlerini tercih etti. Şubat 2017'de Abu Dabi, Rusya ile 1,9 milyar dolara varan askeri anlaşmalara imza attı²⁵. Rusya ve BAE arasındaki askeri-tekniik iş birliğine dair kayda değer gelişmeler arasında, iki ülkenin MiG-29 çift motorlu uçağını esas alan hafif bir savaş jeti geliştirme niyetleri ve BAE'nin şu ana kadar sadece Çin'e satılmasına izin verilen Sukhoi SU-35 jetlerini satın alma talebi de yer alıyor. KİK ülkelerinin Avrupalı şirketlerden savaş jeti alımına dair büyük çaplı anlaşmalar yapmasının yanında bu durum, Moskova için kendisine yıllar boyunca kapalı olan bir pazarda yeni fırsatlar açıyordu. Eğer Rusya çok tartışılan bir mesele olan Suudi Arabistan'a S-400 hava savunma sistemlerinin satışı konusunda anlaşmaya varabilirse Rus silah diplomasisinde gerçek bir sıçrama yaşanabilir. Bu anlaşmanın gerçekleşmesi, iki ülke arasında güçlü bir ortaklığın ortaya çıkması anlamına da gelecektir. Kral Selman bin Abdülaziz el-Suud'un Ekim 2017'de Rusya'ya yaptığı ziyarette müzakere edilen ve şu an tartışılmakta olan bu anlaşma ayrıca Kornet-EM tanksavar sistemlerinin, TOS-1A ağır ateş sistemlerinin, el bombası fırlatıcı silahların ve AK saldırı tüfeklerinin teminini de içeriyor. Eğer iki devlet anlaşmaya noktayı koyabilirse bu durum, KİK ülkelerinin savunma tedariki konusunda Batı'ya olan zımni ve sürekli iş birliğinin sonunun gelmesi ve Moskova'nın bölgede daha büyük bir rol oynaması için kapıların aralanması

anlamına gelebilir.

Rusya'nın silah ihracatı bağlamında İran ile olan karşılıklı ilişkisi Moskova'nın Körfez'e yaptığı açılım üzerinden incelenmeyi hak ediyor. Nasıl ki Moskova birçok meselede –bilhassa Suriye ve nükleer müzakereler meselesinde- İran ile aynı yazgıyı paylaşıyorsa, Tahran da hem iyi günde hem de kötü günde Rusya'nın yakın bir müttefiki olageldi. Bu mantık birlikteliğinin daha ne kadar süreceği bilinmez ancak hem siyasi iş birliği hem de pazar fırsatları açısından Rusya, İran'ı 1990'lardan beri önemli bir müttefik olarak görüyor ve KİK ile daha iyi ilişkiler için bu iş birliğini feda etmeye henüz hazır değil. Bunun yerine Kremlin'in başarmaya çalıştığı şey, askeri-tekniik ve siyasi bağları esas alan bir denge kurarak hem Tahran'a hem de Riyad'a eşit bir mesafede kalmak üzerinden seyrediyor.

Sovyet Askeri Mirası ve Rusya'nın Politik Etkisi

Rus silahlarının Orta Doğu'ya ihracı Moskova ile askeri-tekniik iş birliğine giden ülkelerin içerisinde ciddi bir siyasal etkiyi de beraberinde getiriyor. Hatta böylesine bir iş birliği geçmişte de Rusya için Orta Doğu'ya nüfuz etme olanakları sunmuştu. Bu durumun temelinde oldukça basit bir denklem yatıyor: Kesintisiz bir silah akışına bağımlı büyük orduları olan hükümetler (savaş durumunda olanlar da dahil olmak üzere) Moskova ile ilişkilerinde dikkatli davranıyor ve on yıllar boyunca Sovyet silahlarının tedariki sayesinde iki tarafın orduları arasında da sağlam bağlar kuruluyor.

Tıpkı Sovyetler Birliği döneminde olduğu gibi Rusya, ortakları tarafından verilen siyasal kararları değiştirebilmek için silah tedarikini bir manipülasyon aracı olarak kullanıyor. 2012 yılında Rusya, Suriye'de devam eden protestoların şiddetli bir

şekilde bastırılması sebebiyle Şam'a S-300 savunma sistemlerinin satışını askıya almıştı. Suriye ordusunun Haziran 2012'de bir Türk F-4 Phantom jetini düşürmesi²⁶ de Rusya'yı Şam'a yaptığı silah tedarikini bir daha gözden geçirmeye iten muhtemel faktörlerden biriydi. İran'a karşı da S-300 sistemlerinin satışı meselesi, Moskova tarafından Tahran'ın farklı meselelerdeki politikalarını değiştirmesi için bir araç olarak kullanıldı. 2007 yılında imzalanan anlaşma, 2010 yılında devreye giren BM yaptırımlarını takiben rafa kaldırıldı fakat İran ile nükleer anlaşmanın son müzakere aşamalarında Moskova S-300 parçalarını İran'a aktarmaya devam etme niyetini beyan etti²⁷ ki bu da Tahran'ın BM öncülüğünde yapılan anlaşmadaki taahhütlerine bağlı kalması için bir teşvik anlamına geliyordu.

Öte yandan Mısır, Libya ve Irak örnekleri de Soğuk Savaş döneminde kurulan askeri bağların Rusya'nın son yıllarda bölgede tekrar aktör hâline gelmesine nasıl yardımcı olduğunu gözler önüne seriyor. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra da devam eden teknik iş birliğinden hizmet tedarikine ve askeri teçhizatın geliştirilmesine kadar birçok husus, devam etmekte olan ordular arası ilişkileri tamamlayıcı bir özellik arz etti. Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak ordusunun, Cemal Abdünnasır yönetimindeki Mısır ordusunun ve Muammer Kaddafi yönetimindeki Libya ordusunun askeri personelleri, eğitimlerini Sovyetler Birliği'nde aldı ve esas olarak Sovyetler'in askeri doktrinine entegre oldu. Bu durum bir şekilde bu zamana kadar devam etti. Mısır Hava Kuvvetleri'nin 1968-1975 yılları arasında komutanlığını yapan Muhammed Ali Fehmi, Sovyetler Birliği'nde hava savunması konusunda eğitim gördü ve orada edindiği bilgi birikimini Mısır'a taşıdı. Uzun yıllar

Mısır'da Cumhurbaşkanlığı yapan ve 2011 yılında devrilen Hüsnü Mübarek de Sovyetler Birliği'ndeki bir askeri akademide 1960'lı yıllarda eğitim aldı ve muhtemelen bu durum, Mübarek'in Cumhurbaşkanı Yardımcısı olarak Enver Sedat'ın yerini aldığı dönemde görev yaptığı dönemde iki ülke arasındaki bağlantıların muhafaza edilmesini sağladı.

Öte yandan Libya örneği de Soğuk Savaş döneminde kurulmuş olan bağların Moskova'nın bugün bölgede bir aktör olmasına yardım ettiğine dair daha derin bir kavrayış sağlıyor. Libya ordusu bugüne kadar neredeyse tamamen Sovyet ve Rus askeri teçhizatına bağımlı oldu. Ordu personelinin yüzde 80'i Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nde eğitim gördü ve 11,000 Sovyet personeli 70'lerde ve 80'lerde Libya'da askeri danışman olarak görev yaptı²⁸. Personellerden 5,000'i 90'larda da özel sözleşmeler yoluyla çalışmaya devam etti²⁹. Rusya'nın BM'nin uyguladığı silah ambargosu sebebiyle şu an Libya'ya silah ihraç etmemesi olgusuna karşın 2015'ten itibaren tekrar bu ihracatı başlatma fikrine sıcak bakmaya başladı. Bu da Moskova'yı hızla Halife Hafter'in radarına soktu. Şubat 2015'te, o dönem Rusya'nın BM misyonunun başında olan Vladimir Çurkin; gazetecilere, Moskova'nın Tobruk'taki resmi hükümeti silah yollayarak desteklemeyi düşündüğünü söylemişti³⁰. Nitekim Moskova ve Halife Hafter arasındaki ilk temaslar Rusya'nın Libya Ulusal Ordusu ile diplomatik bağlantılarını geliştirip mevcut krizin çözümünde rol oynaması, Rusya'nın buraya dönük ilgisinin 2015'e kadar uzandığını göstermektedir. Birçoklarının "Rusya'nın Libya'daki adamı" olarak düşündüğü General Halife Hafter'in kendisi de bizzat Sovyetler Birliği'nde askeri eğitimden geçmiştir. Hafter'in Rusya ile olan bağları ve askeri arka plânı, onu hem muhtemel bir muhatap olarak Moskova için özel kılıyor hem de Libya krizine dair Rus

hükümetinin bir şekilde ilişkilendiği ve kendisinin Libya'daki siyaset sahnesine dönüşünün zeminini hazırlayacak öncelikli taraf hâline getiriyor.

Sonuç

Rusya'nın Suriye krizinin bir sonucu olarak Orta Doğu'da öncü bir güç olarak yeniden ortaya çıkışını, büyük ölçüde bölgeye yaptığı silah ihracatına gün geçtikçe daha fazla odaklanmış olması kolaylaştırdı. Bu, Soğuk Savaş döneminde Arap rejimlerini yanında tutmak için Sovyetler Birliği'nin tercih ettiği stratejik bir taktikti. Sovyetler Birliği, Cemal Abdünnasır'a 1955 yılında yapılan ilkbüyük silah satışı anlaşmasından başlayarak ve Suriye, Irak, Yemen, Afganistan ve Cezayir ile de benzer anlaşmalar yaparak, düşmanlıkların had safhada olduğu bir çevrede, savunma kapasitesi büyük ölçüde Sovyet askeri teçhizatına ve eğitimine bağımlı olan müşterilerden bir ağ oluşturdu. Askeri-teknik iş birliğinin boyutunun, Sovyetler'in müşterisi olan bir devlet üzerinde sahip olduğu nüfuza doğrudan etkisi vardı. Ayrıca Sovyetler Birliği'nin, Orta Doğu'ya silah ihracatı bölgede ABD'ye karşı ideolojik bir rekabetin ürünü olduğundan ötürü Batılı güçlerle sürekli bir kovalamaca içindeydi ve bu durum, Moskova için genelde ciddi bir finansal kayba sebep oluyordu.

Arap Baharı, Rusya'nın Orta Doğu vizyonu üzerinde derin bir etkiye sebep oldu. Bunun sonucu olarak da Moskova, kendisini bundan böyle olayları uzaktan izleyen bir gözlemci değil fakat oyuna etki eden bir aktör olarak görmeye başladı. Rusya bugün, Sovyetler'in kendisini bölge meselelerine dahil etme taktiğinin güncel bir versiyonunu uyguluyor. Bu durum da bir zamanlar Sovyetler Birliği ve Orta Doğu'daki Arap rejimleri arasında kurulan güçlü bağları diriltiyor. Manidar bir şekilde, Rusya'nın bölgedeki silah

Arap Baharı, Rusya'nın Orta Doğu vizyonu üzerinde derin bir etkiye sebep oldu. Bunun sonucu olarak da Moskova, kendisini bundan böyle olayları uzaktan izleyen bir gözlemci değil fakat oyuna etki eden bir aktör olarak görmeye başladı. Rusya bugün, Sovyetler'in kendisini bölge meselelerine dahil etme taktiğinin güncel bir versiyonunu uyguluyor

piyasasına dönüşüne zemin hazırlayan ve bölgede daha fazla iş birliği kapılarını açan yine Mısır oldu. Bir Rus yetkilisinin itiraf ettiği gibi, Moskova bölgesel güçlerle güçlü ilişkiler kurmanın bir aracı olarak silah anlaşmalarına sarılmış durumda.

Rusya'nın Orta Doğu stratejisi kimi zaman ABD'nin stratejisine göre daha avantajlı konumda olabiliyor, çünkü Rusya hem bu ihracatı herhangi bir kısıtlamaya ya da demokratikleşme ajandasına bağlı olarak yapmıyor hem de Soğuk Savaş'ın ideolojik mücadele ajandasını terk etmiş durumda. Bu durum, Rusya'nın kendisiyle askeri ve politik iş birliğine açık olan birçok pazara ulaşmasını mümkün kıldı. Türkiye ve Rusya'ya temkinli yaklaşan Körfez monarşileri, Rusya'nın askeri-teknik iş birliğini bir diplomasi aracı olarak kullanmak suretiyle Orta Doğu'daki etki alanını nasıl genişlettiğini dair dikkat

çeken örnekler olarak karşımızda duruyor.

Referanslar

- 1-Olga Tarasova, Rosvooruzhenie calls for unity, Segodnya, 1 Kasım 1996.
- 2-Mohamed Heikal, Sphinx and Commissar: The rise and fall of Soviet influence in the Arab World, London, 1978
- 3-Moshe Efrat, The Economics of Soviet Arms Transfers to the Third World. A Case Study: Egypt, Soviet Studies, Cilt. 35, Sayı. 4 (Ekim, 1983), sf. 437-456
- 4-A.g.e.
- 5-John C. Campbell, The Soviet Union and the Middle East: In the General Direction of the Persian Gulf. Part II, The Russian Review, Cilt. 29, Sayı. 3 (Temmuz, 1970), sf. 247-261
- 6-Keith Krause, Arms and the State: Patterns of Military Production and Trade, Cambridge University Press, 1995, sf. 115
- 7-Richard Gimmet, Trends in Conventional Arms Transfers to the Third World by Major Supplier, 1975-1982, Washington, D.C.: Congressional Research Service, 1983
- 8-Robbin Laird, "Soviet Arms Trade with the Noncommunist Third World," Proceedings of the Academy of Political Science, Cilt. 35, Sayı. 3, The Soviet Union in the 1980s (1984), sf. 196-213
- 9-Cheryl A. Rubenberg, "Israel and the American National Interest: A Critical Examination," University of Illinois, Urbana and Chicago, 1986, sf. 61
- 10-Moshe Efrat, The Economics of Soviet Arms Transfers to the Third World. A Case Study: Egypt, Soviet Studies, Cilt. 35, Sayı. 4, Ekim 1983, sf. 437-456
- 11-Andrew Krame, Russia Forgives Iraq Billions in Debt, The New York Times, 12 Şubat 2008, <http://www.nytimes.com/2008/02/12/world/europe/12moscow.html>
- 12-Henry Tanner, Sadat Says Soviet Refused Plea for a Delay on Debts, The New York Times, 2 Mayıs 1975, <http://www.nytimes.com/1975/05/02/archives/sadat-says-soviet-refused-plea-for-a-delay-on-debts-new-initiatives.html>
- 13-Evgeni Zhirnov, I remember distinctly: The war lasted 52 minutes, Kommersant, 1 Şubat 2000, <https://www.kommersant.ru/doc/16432>
- 14-Wynfred Joshua and Stephen P. Gilbert, Arms for the Third World: Soviet Military Aid Diplomacy, Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1969, sf. 147
- 15-Ed. Ian Anthony, Russia and the Arms Trade, SIPRI, 1998, Oxford University Press, sf. 40
- 16-Paul Rivlin, The Russian Economy and Arms Exports to the Middle East, The Jaffee Center for Strategic Studies, Memorandum Sayı 79, Kasım 2005, sf. 35
- 17-A.g.e., sf:32.
- 18-Ruslan Pukhov and Dmitry Vasiliev, That's who replenishes the arsenals of the third world, VPK, 8 Şubat 2011, <https://vpk-news.ru/articles/7079>
- 19-A.g.e.
- 20-Military Strategy of the Russian Federation, Signed by the President of the Russian Federation Vladimir Putin on December 25, 2014; Foreign Policy Concept of the Russian Federation, Signed by the President of the Russian Federation Vladimir Putin, 12 Şubat 2013.
- 21-Richard Connolly and Cecilie Sendstad, Russia's Role as an Arms Exporter The Strategic and Economic Importance of Arms Exports for Russia, Chatham House, Mart 2017, sf. 18 <https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/research/2017-03-20-russia-arms-exporter-connolly-sendstad.pdf>
- 22-Nikolay Kozhanov, Arms Exports Add to Russia's Tools of Influence in Middle East, Chatham House, 20 Temmuz 2016, <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/arms-exports-add-russia-s-tools-influence-middle-east#sthash.JYHRojTz.dpuf>
- 23-Rogozin: FSMTC is today the second foreign policy department, RIA, 11 Aralık 2013, https://ria.ru/defense_safety/20131211/983472868.html

- 24-Anna Borschevskaya, The Tactical Side of Russia's Arms Sales to the Middle East, Jamestown Foundation, 20 Aralık 2017, <https://jamestown.org/program/tactical-side-russias-arms-sales-middle-east/>
- 25-Andrey Akulov, Russia's Arms Sales to Middle East Countries Spike to Record-High Levels, Strategic Culture, 18 Kasım 2017, <https://www.strategic-culture.org/news/2017/11/18/russia-arms-sales-middle-east-countries-spike-record-high-levels.html>
- 26-Syrian military says it downed Turkish fighter jet, BBC, 23 Haziran 2012, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18561219>
- 27-Armin Rosen, Russia and Iran just showed how 'they can do whatever they like' right now, Business Insider, 13 Nisan 2015, <http://www.businessinsider.com/russia-is-selling-a-game-changing-missile-system-to-iran-2015-4>
- 28-Evgeniy Zhirnov, I remember distinctly: The war lasted 52 minutes, Kommersant, 1 Şubat 2000, <https://www.kommersant.ru/doc/16432>
- 29-Vladimir Voronov, Alexander Artenyev, Gaddafi's Soviet School, Gazeta.ru, 31 Mart 2011, <https://www.gazeta.ru/politics/theme/2011/03/31/3571009.shtml>
- 30-Even legal arms supplies to Libya may lead to weapons' spread around region — diplomat, TASS, 19 Şubat 2015, <http://tass.ru/en/world/778588>

YAZAR HAKKINDA

Yury Barmin, Orta Doğu ve Rusya'nın Orta Doğu Siyaseti üzerine odaklanan bir risk analistidir. Russian International Affairs Council'ın uzman araştırmacılarından. Orta Doğu Siyaseti, Rusya'nın bölgeye yönelik politikaları ve Suriye'de süren çatışmalara odaklanan yayınları vardır. Barmin, yüksek lisansını University of Cambridge'de Uluslararası İlişkiler alanında yapmıştır. Tezinde, Bahreyn ve Kuveyt merkezli Arap Baharı protestolarını mercek altına almıştır. Araştırma alanları arasında Körfez Siyaseti ve Rusya'nın Kuzey Kafkasya ve Körfez İş Birliği Teşkilatı monarşileri ile olan ilişkileri yer almaktadır.

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum, amacı; Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum, bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözeten araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +902126031815
Faks: +902126031665
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

 / SharqForum

 / Sharq-Forum

ALSHARQ FORUM

ORTA DOĞU'DA RUS SİLAH DİPLOMASİSİ

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), 1950'lerde Orta Doğu'da etkili olan iki esas g¼c¼ten biri olmakla beraber b¼lgedeki Amerikan n¼fuzunun karşısında dengeleyici bir akt¼rd¼. SSCB'nin b¼lgedeki varlığının temelinde, Arap rejimlerine yapılacak silah yardımlarının zaman i¼erisinde kalıcı bir siyasi ortaklığa d¼n¼řmesi ve m¼ttefik akt¼rlerin ileride bir g¼n vek¼let savaşları i¼in hazırlanabileceği fikri vardı. Rusya'nın Arap Baharı'ndan sonra Orta Doğu sahnesine d¼n¼ř¼ ise artık Soğuk Savaş'ın ideolojik esasları doğrultusunda değil, ge¼miřte SSCB'nin Arap rejimleriyle kurduğu ilişki ağlıları ¼zerinden ger¼ekleřmektedir. Selefinin bakiyesinden faydalanarak SSCB'nin izlerini takip eden Rusya, ge¼miřte kurulan ittifakları canlandırmak i¼in geniş ¼aplı savunma sanayisini kullanmakla birlikte, Soğuk Savaş d¼neminde erişemediği yeni k¼rlı pazar alanlarına girme hevesini de taşımaktadır.